

Література:

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Сов. энциклопедия, 1996. – 606 с.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли. – М., 1955. – 416 с.
3. Воробйова Л. В. Про деякі засоби вираження інтенсивності якісної ознаки в сучасній французькій мові / Л. В. Воробйова // *Іноземна філологія*. – 1967. – Вип. 12. – С. 113–117.
4. Беловольская Л. А. Семантика и синтаксические функции количественно-именных словосочетаний со значением меры (на материале современного русского языка): Автореф. дис. канд. филол. наук / Л. А. Беловольская. – Ростов н/Д, 1990. – 25 с.
5. Ефимов В. И. Категория меры в познании / В. И. Ефимов // *Вопросы логики и методологии научного познания*. – Ново-черкасск. – 1970. – С. 84–96.
6. Ивин А. А. Основания логики оценок / А. А. Ивин. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1970. – 230 с.
7. Ильин В. В. Онтологические и гносеологические функции качества и количества / В. В. Ильин. – М., 1972. – 323 с.
8. Мюллер А. Я. До питання про елатив і його синоніми в німецькій мові / А. Я. Мюллер. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1959. – С. 3–17.
9. Панфилов В. З. Гносеологические аспекты философских проблем языкознания / В. З. Панфилов. – М. : Наука, 1982. – 358 с.
10. Полянский А. Н. Категория интенсивности признака в русском языке: автореф. дис. канд. филол. наук / А. Н. Полянский. – М., 1978.
11. Савула А. М. Елатив та його синоніми у творах Горація / А. М. Савула // *Іноземна філологія*. – Вип. 125. – 2013. – С. 211–216.
12. Сабанеева М. К. Историческая грамматика французского языка / М. К. Сабанеева, Г. М. Щерба. – Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1990. – С. 108–109.
13. Сергеева Е. Н. Элатив и его выражение в современном английском языке / Е. Н. Сергеева // *Романо-германская филология*. – Вип. 3. – М., 1961. – С. 73–101.
14. Сергеева Е. Н. Абсолютивная степень интенсивности качества и её выражение в английском языке / Е. Н. Сергеева // *Проблемы лингвистического анализа. Фонология. Грамматика. Лексикология*. – М. : «Наука», 1966. – С. 69–83.
15. Стрелков П. Г. Степени сравнения прилагательных в русском литературном языке / П. Г. Стрелков // *Ученые записки Пермского государственного университета*. – 1929. – Вип. 1. – № 1. – С. 114–115.
16. Тимофеев И. С. Методологическое значение категорий «качество» и «количество» / И. С. Тимофеев. – М., 1972.
17. Туранский И. И. Семантическая категория интенсивности в английском языке: Монография / И. И. Туранский. – М. : Высш. шк., 1990. – 173 с.
18. Убин И. И. Лексические средства выражения интенсивности (на материале русского и английского языков): Автореф. дис. канд. филол. наук / И. И. Убин. – М., 1974. 33 с.
19. Шейгал Е. И. Градация в лексической семантике: Учебное пособие / Е. И. Шейгал. – Куйбышев: КГПИ, 1990. – 95 с.
20. Savula A. The Elative Adjectives (On Materials of Works by Horace, Ovid, and Virgil) / A. Savula // *Spheres of culture*. – Lublin 2014. – Vol. VII. – P. 313–322.

Джерела:

1. Horatius, Opera, Lipsiae: Teubner 1959, 378 p.
2. Ovidii Nasonis, Metamorphoses, Web. 12.03.2013. <http://www.hs-augsburg.de/~Harsch/Chronologia/Lsante01/Ovidius/ovi_me00.html>.
3. Ovide, Pontiques, Web. 03.04.2013. <http://www.hs-augsburg.de/~Harsch/Chronologia/Lsante01/Ovidius/ovi_po00.html>.
4. Ovid. Works, Vol. I, Web. 03.04.2013. <http://www.hs-augsburg.de/~Harsch/Chronologia/Lsante01/Ovidius/ovi_amo0.html>.
5. Ovid. Works, Vol. II, Web. 03.04.2013. <http://www.hs-augsburg.de/~Harsch/Chronologia/Lsante01/Ovidius/ovi_ars0.html>.
6. P. Ovidius Naso, Tristia, Web. 03.04.2013. <http://www.hs-augsburg.de/~Harsch/Chronologia/Lsante01/Ovidius/ovi_tr0.html>.

УДК 811.111'373.7

І. А. Салата,*ДВНЗ «Криворізький національний університет» Криворізький педагогічний інститут, м. Кривий Ріг***КІЛЬКІСНА ТА ЯКІСНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНІСТІ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

У статті розглядаються фразеологізми англійської мови на позначення зовнішньої краси людини, їх кількісна репрезентація та розподіл на групи за семантичною складовою – опис зовнішності людини за її обличчям, за статуєю та за зовнішнім виглядом.

Ключові слова: фразеологізми англійської мови, зовнішня краса людини, кількісна репрезентація, семантична складова.

В статье рассматриваются фразеологизмы английского языка на обозначение внешней красоты человека, их количественная репрезентация и разделение на группы по семантической составляющей – описание внешности человека по его лицу, телосложению и внешнему виду.

Ключевые слова: фразеологизмы английского языка, внешняя красота человека, количественная репрезентация, семантическая составляющая.

The article is devoted to English phraseological units describing appearance of a person, their quantitative representation and division into groups according to semantic component – description of a person's appearance due to his/her eyes, figure and external appearance.

Key words: English phraseological units, appearance of a person, quantitative representation, semantic component.

Серед фразеологізмів англійської мови приблизно 230 фразеологічних одиниць мають значення якісної оцінки зовнішньої та внутрішньої краси людини. Відображене у фразеологізмах поняття про красу нерозривно пов'язане з поняттям про зовнішність, поведінку та внутрішній світ людини. І. С. Кон відмічає, що зовнішність це «означивание основных свойств и качеств внутреннего мира» [3, с. 43].

Фразеологізми цього типу є об'єктом нашого вивчення. Досліджуються вони з точки зору кількісної репрезентації та семантичної характеристики, категоріального значення, яке виражає естетичну оцінку.

Наша стаття присвячена фразеологічним одиницям англійської мови на позначення зовнішнього вигляду людини, її краси чи потворності. Методологічною основою дослідження послужили праці видатних вітчизняних і зарубіжних на-

уковців з проблем лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики, фразеології: Ю. Апресяна, Н. Арутюнової, А. Вежбицької, С. Воркачова, І. Голубовської, В. Жайворонка, В. Карасика, В. Кононенка, В. Красних, О. Кубрякової, О. Левченко, В. Маслової, З. Попової, Ю. Прадіда, Т. Радзівської, О. Селіванової, Н. Слухай, Ю. Степанова, Й. Стерніна, В. Телі, В. Ужченка та ін.

В науковій літературі існує чимало робіт, присвячених дослідженню різних аспектів концепту «краса» і пов'язаних з ним естетичних оцінок. Як відомо, краса і потворність – явища, які сприймаються чуттєво і надають насолоду, або відразу своїм виглядом. В першу чергу людина сприймає іншу людину через зір. Ця попередня оцінка дозволяє зробити висновки – подобається чи не подобається, тому в першу чергу ми аналізуємо вирази, якими користується англійська фразеологія для опису зовнішності людини. Ми зробили спробу виявити еталони краси в англійській мові, які виражаються засобами фразеологічних одиниць. Вибір мовного матеріалу зумовлений тим, що стійкі вирази містять в собі систему стереотипних образів, прототипів і еталонів і є сукупністю стійких одиниць, які є найбільш марковані з точки зору національно-культурної специфіки.

Буденне уявлення про об'єкт складається в його стереотипний образ, який включає пов'язані з ним асоціації і ряд відповідних оцінок об'єкта, які є прийнятими у мовному суспільстві. Стереотипні уявлення, які є найбільш характерними для певного соціуму, закріплюються у мові у вигляді типового знання про певний об'єкт, і утворюють прототип, збірний образ об'єктів, які мають найбільш вагомі характерні ознаки, що притаманні цьому класу об'єктів, або його більшості.

Ідеалізований оцінний прототип утворює еталон (ідеал), який виступає найкращим прикладом або взірцем представника відповідної тематичної сфери.

Лінгвокогнітивні особливості мови та її лінгвокультурна складова щонайкраще виявляються в продуктивній мовленнєвій діяльності носіїв мови. Виходячи з цього положення, ми розглядаємо фразеологічні вирази як засіб вираження певних категорій, а саме опис зовнішньої краси жінок та чоловіків, який включає характеристику обличчя, кольору шкіри, волосся, фігури (статури, особливості вбрання).

Методом суцільної вибірки зі словників фразеологізмів англійської мови нами було виділено більше 220 фразеологізмів на позначення зовнішньої та внутрішньої краси людини. Серед них майже половина ФО присвячена позначенню зовнішності людини. Спираючись на семантичну складову ФО, обрані нами стійкі словосполучення можна розподілити за наступними групами: 1 – опис зовнішності людини за її обличчям, 2 – опис зовнішності людини за статуєю, 3 – опис за зовнішнім виглядом.

Враховуючи кількісну репрезентацію, можна зазначити, що опис зовнішності людини за її обличчям є найчисельнішим, він займає 54 % від усіх фразеологізмів даної групи. Найбільша увага приділяється рисам обличчя. Людина може мати гарні риси обличчя, а може бути некрасивою. Про вродливу людину кажуть: *good as pie* – «дуже гарний, симпатичний», *good looks* – «дуже гарні риси обличчя», *graceful as a swan* – «витончений, граціозний, як лебідь», *as shining as star* – «сяє, як зірка».

Про гарну дівчину кажуть: *fair as lily* – «гарна, як лілія», *face is made of a fiddle* – «чарівна зовнішність», *bit of jam* – «вродлива дівчина», *pretty as a picture* – «гарна як картинка», *a dolly bird* – «гарненька дівчина», *a stick chick* – «красунечка», *a pretty-pretty face* – «лялькове обличчя», *the girl next door* – «миловидна, гарненька», *a glamour girl* – «красуня, шикарна дівчина».

Про вродливого хлопця: *the answer to a maiden's prayer* – «гарний холостяк», *as handsome as a young Greek god* – «гарний, як грецький бог», *as handsome as paint* – «гарний, як малюнок».

Треба зазначити, що фразеологізмів на позначення вродливості дівчини, або жінки набагато більше, ніж хлопця, або чоловіка.

Про невродливе обличчя як жінки, так і чоловіка англійці кажуть: *ill looks* – «некрасиві риси обличчя», *poor looks* – «негарне обличчя», *pudding face* – «товсте безтямне обличчя», *ugly as sins* – «страшний, як смертний гріх», *face only the mother could like* – «невродлива людина», *acid look* – «з кислим виразом обличчя», *good from far, but far from good* – «негарна людина».

Для опису гарного, здорового кольору обличчя з легким рум'янцем використовуються порівняння з квітами: *pink as wild roses* – «рожева як троянда», *beautiful like poppies* – «гарна як маків цвіт», *as fresh as a daisy* – «свіжа як фіалка», *fair as a rose* – «гарна як троянда».

Флористичні порівняння в англійській мові зустрічаються доволі часто і мають розвинену систему образів: *beautiful as a rose in June, as a buttercup, as a flower, as an open crocus, as a magnolia, a crane's-bill, a daffodil, a lily (of the valley), a windflower, fresh as apple blossom, April grass*.

Особлива увага звертається на дівочі/жіночі губи, які також порівнюються з квітами: *lips like lilies, like the petals of a red flower, red as two buds, pink and sweet as a magnolia*.

Обличчя може мати певний колір, який часто залежить від фізичного чи емоційного стану людини: *as white as a sheet* – «білий як полотно», *as white as a ghost* – «білий як смерть», *as red as cherry* – «як вогонь зайнявся», *as red as a rose* – «червоний як роза».

Як можна побачити, більша кількість фразеологізмів, що характеризують обличчя, описують його красу, що свідчить про специфіку національного характеру англійців, щодо їх стриманості у висловлюванні негативного по відношенню до співрозмовника, або будь-якої іншої людини.

Описуючи людину, дуже важливо сказати про її очі. При характеристиці очей, увага приділяється їх розміру, формі та саме погляду: *eyes like saucers* – «великі круглі очі», *button eyes* – «очі, як гудзик», *saucer eyes* – «очі, як у сови», *starry eyes* – «променисті очі», *eyes flash fire* – «очі, які блищать», *eyes as black as a sloe* – «очі чорні як терен», *nut-brown eyes* – «очі горіхового кольору».

В англійській мові зустрічається велика кількість фразеологізмів, які описують колір очей та їх відтінки, їх живий блиск. Особлива увага приділяється синьому, або блакитному кольору та їх відтінкам: *like a harebell, bluebell, a violet, dark blue pansies, a wave, a sapphire, a flax, corn-flowers, a chicory in bloom, forget-me-nots*; блиску очей: *like sky, heaven, blue star, like harebells wet with dew*.

Але особлива краса в англійському мовному свідоцтві асоціюється з зеленими очима, з їх загадковістю, пов'язаною з чарівною силою: *green eyes, eyes like sea shells, eyes like a water-nymph's, eyes like a cat's or lynx's*.

При характеристиці обличчя людини зазвичай описується форма її носа: *aquiline nose* – «горбоватий ніс», *button nose* – «ніс гудзиком», *Roman nose* – «римський ніс з горбочком».

У словнику англійських фразеологізмів було знайдено декілька фразеологізмів, які є характерними при зображенні типової зовнішності англійця. В них зазвичай йдеться про густе та руде волосся: *a bush of hair* – «густе волосся», *a head of hair* – «густе волосся», *Judas hair* – «руде волосся», *a bushfire blonde* – «рудоволоса».

Про людину в якій відсутнє волосся на голові кажуть: *bald as a coot* – «зовсім лисий», *as bald as a billiard ball* – «лисий, як більярдний м'яч», *as bald as an egg* – «лисий, як яйце».

Про неохайно зачесану людину: *hell of hair* – «нечесане волосся, патли», *crow's lick* – «залізане волосся».

Особлива увага звертається на голову – її форму, зазвичай, вона кругла та велика. В англійських фразеологізмах голова порівнюється з рослинами: *potato-head* – «голова як виварка», *pea-head* – «голова як горошина», *a head like a coconut* – «головатий як чіп», *onion-head* – «голова як сова», *pumpkin-head* – «голова як гарбуз».

Кількість фразеологізмів, які описують людину за статуру, становить 23 % фразеологізмів загальної кількості групи.

Про огрядну людину кажуть: *mountain of flesh* – «висока, товста людина, туша», *fat as a pig* – «товстий, жирний, як свиня», *fat as butter* – «гладенький, опецькуватий», *plump as a partridge* – «пухла, як пампушка», *round as a barrel* – «товстий, як бочка», *Billy Bunter* – «товстий».

Про худу людину кажуть: *bag of bones* – «шкіра та кістки», *be a shadow of one's former self* – «бути виснаженим», *to be reduced to a skeleton* – «вимучена, виснажена людина», *pale and wan* – «блідий і виснажений», *wear oneself to a shadow* – «страшенно схуднути», *gaunt as a greyhound* – «дуже схудлий, виснажений», *walking corpse* – «живий скелет, шкіра та кістки», *as flat as a pancake* – «як хлудина».

Фразеологічні одиниці на позначення худорлявості асоціюються в англійській мові з чимось дерев'яним (швабра, дошка, гілка), або іншими тонкими предметами: *thin as lath* – «худий, як щепка», *as thin as a rake* – «тонкий як швабра», *as flat as a bone* – «сухий як гілляка», *as flat as a board* – «сухий як тріска», *as thin as thread paper* – «худий як дошка», *as lean as a rake* – «худий як смерть», *as thin as a spindle* – «тонка як нитка», *gaunt as a greyhound* – «худий як шкапа», *gaunt as bone* – «як з того світа встав».

Слід зазначити, що в англійській мові спостерігається єдиний еталон жіночої краси – це струнка жінка з тонкою талією й округлими формами: *slim as a cat*, *body like a tigress*, *seductive as Cleopatra*, *dainty as Dresden china*.

Щодо національного характеру англійців, важливо сказати, що їм притаманна тяга та любов до охайності, комфорту. Вони полюбляють зручний транспорт, чисельні бібліотеки та чистий костюм [9, с. 138].

Отже, група фразеологізмів – опис за зовнішнім виглядом – становить 23 %. Більша частина ФО цієї групи містить опис стильної, охайної людини:

Teddy boy – «стильний хлопець», *Teddy girl* – «стильна дівчина», *as a new penny* – «одягнений з голки, як нова копійка», *as neat as a bandbox* – «охайний, одягнений з голки», *just out of a bandbox* – «одягнений з голки», *look as if one come out of a bandbox* – «бути охайно одягненим», *heavy swell* – «людина з ефектною зовнішністю», *dressed in the height of fashion* – «одягнений за останньою модою», *young spark* – «чепурун», *dressed to kill* – «людина вдягнена дуже святково», *not a hair out of place* – «людина, який має чудовий вигляд», *be in one's glory* – «предстати у всій красі», *as bright as a button* – «вирядився як на весілля», *as bright as a new penny* – «блищить як нова копійка», *as bright as a new pin* – «убрався як піп на службу».

Про неохайну людину кажуть: *be a bad fit* – «погано сидить», *be all of muck* – «увесь вкритий брудом», *be in mourning for one's swasherwoman* – «мати брудний одяг», *not to have a rag to one's back* – «погано одягатись», *down at heel* – «зношений, з стоптаними каблуками», *worse for wear* – «зношений одяг», *as black as a stack of black cats* – «брудний як чорт», *dirty as a toad* – «вробився як чорт», *dirty as a pig* – «вимашений як поросся», *as black as soot* – «як би з комина виліз», *as black as a coal* – «виглядає як каменяр», *greasy smell as a badger* – «потний як баран», *as a joy* – «мов опудало».

Як зазначає І.О. Окунева, у свідомості носіїв англійської мови одяг є ознакою соціальної приналежності, успіху і благополуччя. Зовнішній вигляд може впливати на статус людини у суспільстві, тому краса у сприйнятті англійців зорієнтована на те, щоб справити враження на глядача [7, с. 142]. Тому зустрічається багато лексичних синонімів із значенням «привабливий, охайний»: *well-dressed*, *well-made*, *fit to be seen*, *spotless as if on parade*, *dressed up like a dog's dinner*.

Отже, у більшості випадків при описі людини звертається увага на її обличчя, вдвічі менше звертають увагу на статуру та зовнішній вигляд (охайність/неохайність).

Напрацьований матеріал можна використовувати у подальших дослідженнях з порівняльної, контрастивної фразеології англійської та української, російської мов.

Література:

1. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник: словник / К. Т. Баранцев. – К. : Знання, 2005. – 1056 с.
2. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча проблема: [навчальний посібник] / Роксоляна Петрівна Зорівчак. – Л. : Вища школа, 1983. – 172 с.
3. Кон И. С. Открытие «Я» / Игорь Семенович Кон. – М. : Политиздат, 1978. – 367 с.
4. Кунин А. В. Большой англо-русский фразеологический словарь: словарь / А. Кунин. – М. : Русский язык, 1996. – 942 с.
5. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем: Пер. с англ. / Под ред. и с предисл. А. Н. Баранова. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
6. Логический анализ языка: языки эстетики: концептуальные поля прекрасного и безобразного / отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М. : Индрик, 2004. – 720 с.
7. Окунева И. О. Концепт «красота» в русском и английском языках: диссертация... кандидата филологических наук: 10.02.20 / Окунева Ирина Олеговна; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – Москва, 2009. – 313 с.
8. Скрипник Л. Г. Фразеологія англійської мови: [навчальний посібник] / Лариса Григорівна Скрипник. – К. : Наукова думка, 1973. – 297 с.
9. Сухарев В. А. Психология народов и наций / В. Сухарев, М. Сухарев. – Д. : Сталкер, 1997. – 400 с.
10. Ужченко В. Д. Народження і питання фразеологізму: [навчальний посібник] / Віктор Дмитрович Ужченко. – К. : Радянська школа, 1988. – 278 с.